

## Zaproszenie na konferencję

### Argenti fossores et alii – znaczenie gospodarcze wschodnich części Górnego Śląska i zachodnich krańców Małopolski w późnej fazie wczesnego średniowiecza (X-XII wiek)

Badania archeologiczne ostatnich kilkunastu lat przynoszą nam nowy, nieznany dotąd obraz dziejów i kultury wschodnich części dzisiejszego województwa śląskiego we wczesnym średniowieczu. Teren ten zaniedbywany był nieco przez historyków, jako leżący na pograniczu Śląska i Małopolski, a z perspektywy stolic tych regionów – Wrocławia i Krakowa, traktowany jako peryferia. Także rozpoznania archeologiczne nie zawsze dawało właściwy obraz dziejów tego terenu. Wydawało się, że obszar leżący na dnie wodnym dorzeczy Odry i Wisły, o niewielkich i niespławnych ciekach wodnych, charakteryzujący się słabymi, utworzonymi na piaskach glebami nie będzie stanowił atrakcyjnego terenu do działalności ludzkiej w pradziejach i wczesnym średniowieczu. Dodatkowym utrudnieniem badań archeologicznych był fakt poważnych zmian w środowisku tego terenu, związany z intensywną działalnością industrialną i urbanistyczną.

Badania kilku ostatnich lat przynoszą nam jednak przesłanki do innego spojrzenia na dzieje tego terenu i jego przede wszystkim gospodarcze znaczenie dla monarchii piastowskiej w X-XII wieku. Okazuje się, że już w XI i XII stuleciu był to teren działalności górniczej i hutniczej związanej z pozyskiwaniem srebra i ołowiu z miejscowych rud. Wraz z tymi działaniami rozwijało się osadnictwo oraz handel. Także w dziedzinie wytwórczości obserwujemy istotną rolę tego terenu – okazuje się bowiem, że to najpewniej tutaj po raz pierwszy na szeroką skalę zaczęto stosować ceramikę szklioną, podczas gdy w innych regionach ziem polskich na tę nowinkę technologiczną czas przyjdzie wiele dziesiątków lat później.

Znaczącej roli produkcyjno-handlowej tego obszaru mogliśmy się spodziewać na podstawie choćby źródeł pisanych. Przykładowo jeden z najstarszych zabytków języka polskiego, tzw. bulla gnieźnieńska z 1136 roku informuje nas o posiadaniu przez arcybiskupstwo gnieźnieńskie wsi Zwersow niedaleko Bytomia, zamieszkiwanej przez wieśniaków - kopaczy srebra (*rustici argenti fossores*), w której znajdowały się dwie karczmy. Z uwagi na pełnienie przez karczmę (w źródłach zwaną *taberną*) wieki innych funkcji, obok tej, która przechowała się do dnia dzisiejszego, oraz fakt istnienia monopolu książęcego na prowadzenie karczmi, funkcjonowanie w jednej osadzie dwu

takich instytucji uznać należy za wyznacznik jej znacznej wielkości. Zabytki pisane przynoszą nam tylko przesłanki do wnioskowania, wyniki badań archeologicznych ukazują nam fakty w innym, zdecydowanie pełniejszym świetle.

Prace badawcze nad powyżej zarysowaną problematyką prowadzone są przez różne ośrodki naukowe. Obserwujemy aktywność badaczy zarówno z województwa śląskiego jak i z innych regionów Polski. Możemy zatem mówić o pewnym rozproszeniu zarówno badawczym, a przede wszystkim widzimy rozproszenie w zakresie publikacji. Stąd pomysł zorganizowania konferencji naukowej, na której badacze tego terenu będą mogli zaprezentować wyniki swych badań, podzielić się doświadczeniami, przedyskutować sprawy sporne i budzące wątpliwość, których przecież nie brakuje. Istotnym celem konferencji, na którego realizację liczą organizatorzy, ma być wyznaczenie nowych kierunków badań. Konferencja ta, obok swego roboczego po części charakteru, ma także szerszemu gronu publiczności ukazać specyfikę dziejów omawianego obszaru, a także doprowadzić do przygotowania publikacji o charakterze monograficznym.

Założeniem głównym projektowanej konferencji ma być wymiana ustaleń badawczych pomiędzy różnymi dyscyplinami naukowymi. Pragniemy zaprosić na nią nie tylko archeologów i historyków zajmujących się dziejami tego regionu, ale także specjalistów w dziedzinie numizmatyki, produkcji srebra, cynku i ołowiu, dziejów górnictwa tych kruszców oraz badaczy przemian środowiska naturalnego, w którym widać na pewno zmiany związane z intensywną działalnością produkcyjną.

Z pomysłem zorganizowania konferencji występują wspólnie Śląski Urząd Konserwatora Zabytków, Muzeum SztYGarka w Dąbrowie Górniczej, Polskie Towarzystwo Historyczne oddział w Katowicach oraz Instytut Historii Uniwersytetu Śląskiego. Nie zamykamy się jednak na inne instytucje pragnące współuczestniczyć w jej zorganizowaniu. Wręcz przeciwnie – serdecznie do współpracy zapraszamy.

Projektowany termin konferencji – październik 2012 roku.

Organizatorzy konferencji oczekują szczególnie na podjęcie przez referentów zagadnień:

Środowiskowe uwarunkowania funkcjonowania ośrodka wydobywania i produkcji kruszców na pograniczu śląsko-małopolskim

Techniki wydobywania i produkcji srebra i ołowiu w pradziejach i średniowieczu

Zastosowanie i produkcja wyrobów z ołowiu i srebra w pradziejach i średniowieczu

Problem ceramiki szkliwionej w średniowieczu – występowanie, produkcja

Architektura murowana na pograniczu śląsko-małopolskim

Znaleziska monet na pograniczu śląsko-małopolskim

Mennictwo we wczesnym średniowieczu

Oczekujemy zatem z państwa zgłoszenia

Piotr Boroń, Jacek Pierzak, Dariusz Rozmus

Kontakt do organizatorów:

dr hab. Piotr Boroń

dr Jacek Pierzak

dr Dariusz Rozmus

[piotr.boron@us.edu.pl](mailto:piotr.boron@us.edu.pl)

Instytut Historii

Uniwersytet Śląski

ul. Bankowa 11

40-007 Katowice